

PRZEGLĄD GÓRNICZY

założono 01.10.1903

MIESIĘCZNIK STOWARZYSZENIA INŻYNIERÓW I TECHNIKÓW GÓRNICTWA

Nr 5(967)

Maj 2003

Tom 59(XCIX)

UKD: 622:353(438):662.662:658.8

Szacunek niezyskanych wpływów ze sprzedaży miałów węgla kamiennego energetycznego po cenach niższych od cen parytetu importowego

Mgr inż. Stanisław A. Blaschke^{*}, Dr inż. Zbigniew Grudziński^{*}, Mgr inż. Jacek Rżany^{*}

Treść: Programy restrukturyzacyjne górnictwa węgla kamiennego przewidywały wzrost cen węgla do poziomu cen węgla importowanego. Poziom ten nazywany jest parytetem importowym. Poziomu tego górnictwo nie osiągnęło skutkiem czego (między innymi) były niepowodzenia kolejnych programów. W pracy przeprowadzono szacunki tzw. nieosiągniętych wpływów ze sprzedaży krajowej miałów węgla energetycznego według kierunków zbytu poniżej poziomu cen parytetu importowego. Analizę wykonano za lata 1998-2002, stwierdzając, że niezyskane wpływy ze sprzedaży w kraju tylko miałów węgla energetycznego w tym okresie wyniosły ponad 7,7 mld zł.

^{*} Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, Zakład Ekonomiki i Badań Rynku Paliwowo-Energetycznego PAN — Kraków.
Artykuł opiniował prof. dr hab. inż. Wiesław Blaschke.

I. Wprowadzenie

Kolejne programy restrukturyzacyjne górnictwa, realizowane od 1992 r. do chwili obecnej [1, 2, 3, 4, 5] miały na celu uzyskanie rentowności kopalń. Oznacza to, że zbilansowane powinny być dochody ze sprzedaży węgla z kosztami niezbędnymi na jego pozyskanie. Cel ten osiągnąć można poprzez zrealizowanie w zamierzonych w harmonogramach działaniach, dwóch celów cząstkowych.

Pierwszym, i prawdopodobnie najważniejszym, celem jest obniżenie kosztów wytwarzania produktów handlowych do możliwie najniższego poziomu. Poziom ten często nosi nazwę kosztów uzasadnionych. Należy też dodać, że cel ten był realizowany niezwykle konsekwentnie, choć trudno jeszcze ocenić, czy koszty pozyskania węgla osiągnęły już poziom kosztów uzasadnionych. Prawdopodobnie są jeszcze pewne rezerwy (np. zmniejszenie zatrudnienia do niezbędnego minimum, likwidacja najdroższych przodków eksploatacyjnych itp.), które są możliwe do wykorzystania, choć powstają przy tym inne zagrożenia (np. niepokoję społeczne). Problem ten jest niezwykle złożony, ale w niniejszym artykule nie będzie rozpatrywany, gdyż wychodzi poza założony zakres pracy.

Drugim celem cząstkowym jest uzyskanie odpowiednich wpływów ze sprzedaży węgla, przynajmniej w tej wysokości, aby zrównoważyły się z wydatkami. Upraszczając zagadnienie, chodzi tu o osiągnięcie odpo-

wiednio wysokiej ceny zbytu węgla. Problem cen węgla znajdował także odbicie w kolejnych programach restrukturyzacyjnych.

W gospodarce rynkowej poziom cen węgla wynika z rezultatów negocjacji pomiędzy producentami węgla a jego użytkownikami. Tu występuje istotna sprzeczność interesów. Użytkownicy chcą uzyskać jak najniższą cenę, gdyż koszty paliwowe rzutują w znacznym stopniu na koszt wytworzenia ich finalnych produktów. Producenci natomiast starają się uzyskać jak najwyższą cenę, aby pokryć koszty wytworzenia handlowych produktów węgla, a także uzyskać środki na rozwój. Na rynku funkcjonuje więc znane prawo popytu i podaży.

Oceny realizacji dotychczasowych programów restrukturyzacji górnictwa pokazują niezrealizowanie, jak dotychczas, celu podstawowego, tzn. uzyskania rentowności górnictwa netto. W ocenie rentowności netto uwzględnia się wszystkie koszty pozyskania węgla (koszty operacyjne, koszty pozaoperacyjne i koszty finansowe) i dotyczy to pełnych kosztów, a nie tylko tych odnotowywanych zgodnie z zasadami księgowości. Uwzględnione bowiem muszą być wszystkie składowe rzeczywistych kosztów łącznie ze zobowiązaniami i odsetkami od zobowiązań przeterminowanych. Jak z powyższego widać ceny węgla odgrywają istotną rolę. W programach restrukturyzacji zapisano, że górną granicą poziomu kosztów jest tzw. cena na poziomie parytetu importowego. W niniejszym artykule przeprowadzono analizę, ograniczoną do lat 1998—2002, kształtowania się rzeczywistych cen miałów energetycznych węgla

kamiennego w rozbiu na kierunki sprzedaży w stosunku do parytetu importowego (prognozowanego na kolejne lata). Analiza ta ma pokazać, jakie skutki poniosło górnictwo węgla kamiennego nie doprowadzając, zgodnie z założeniami programów restrukturyzacji, cen węgla do cen parytetu importowego.

2. Rola parytetu importowego w programach reformy górnictwa

Parytet importowy węgla kamiennego energetycznego jest to koszt (cena) importowanego węgla energetycznego franco wagon w porcie polskim, przeliczona dla parametrów jakościowych węgla normatywnego. Należy tu zwrócić uwagę, że jeżeli parametry jakościowe węgla krajowych i węgla potencjalnie importowanych są identyczne, to parytet importowy jest identyczny z ceną importu tego węgla. Jeżeli natomiast porównujemy węgle krajowe i oferowane na międzynarodowym rynku o różniących się parametrach jakościowych, to trzeba wprowadzić procedurę umożliwiającą sprowadzenie tych węgla do porównywalności. W praktyce można przeliczać ceny na jednostkę ciepła zawartego w węglu lub przeliczać rzeczywiste parametry jakościowe na parametry węgla uznanego za standardowy. Procedury przeliczeniowe opisane zostały w pracach [6, 7, 8, 9, 10, 11], a syntetycznie zestawione w monografiach [12, 13].

Obliczanie parytetu importowego jest stosunkowo proste, gdy dany kraj importuje węgle z rynku międzynarodowego. Wówczas można przeliczać ceny uzyskane w imporcie na węgle standardowe uśredniając dane według ilości węgla sprowadzanego z określonego kierunku (kraju). Polska nie importuje liczących się ilości węgla z rynku międzynarodowego, a trudno w analizie uwzględnić węgiel rosyjski kupowany po cenach dumpingowych. Z tego też względu, dla analiz porównawczych, wyznacza się hipotetyczny parytet importowy przyjmując pewne założenia. Dla węgla energetycznego procedury te zostały uzgodnione pomiędzy górnictwem a energetyką [14] i tu nie będą ponownie opisywane.

Ustalenia, w kolejnych programach reformy górnictwa, cen na poziomie parytetu importowego są uzasadnione z dwóch powodów.

Po pierwsze — w Unii Europejskiej ceny węgla pochodzącego z kopalń dotowanych nie mogą być niższe niż ceny węgla importowego o zbliżonej jakości. Jest to ustalone w dokumentach unijnych [15, 26], a wynika ze zobowiązań Traktatów o uczciwej konkurencji.

Po drugie — w Polsce uznano, że ceny węgla nie będą wyższe niż ceny węgla importowanego, aby import nie zagroził rodzimemu węglowi na rynku wewnętrznym.

W 1990 r. powstała pierwsza koncepcja programu restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego [16]. Przygotowano trzy warianty programowe doprowadzone następnie do syntetycznego sformułowania programu. W części „Warunki zewnętrzne restrukturyzacji określone przez Centrum” znajduje się zapis:

„Wzrost cen węgla kamiennego na rynku krajowym doprowadzi prawdopodobnie do końca 1991 r. do poziomu cen węgla importowanego (loco porty polskie) i będzie to nieprzekraczalny poziom cen węgla krajowego”.

W 1992 r. powstał [1] Program restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego. Znalazły się w nim zapisy przesuwające termin osiągnięcia cen krajowych na poziomie parytetu importowego:

„W programie przyjęto osiągnięcie od stycznia 1994 r. poziomu 90 % cen węgla importowanego. W kolejnych latach uwzględnia się wzrost cen zbytu węgla do poziomu cen importowych”.

W roku tworzenia Programu ceny węgla energetycznego na rynkach międzynarodowych były bardzo wysokie (40 do 45 USD). Z tego też względu przyjęto tylko 90 % poziomu tych cen. W tym pierwszym oficjalnym programie jednoznacznie określono warunek, który musi być spełniony, aby powiodła się reforma krajowego górnictwa węgla kamiennego:

„Uzyskanie perspektywicznej rentowności kopalń węgla kamiennego jest możliwe pod warunkiem ukształtowania cen zbytu węgla w warunkach cen węgla importowanego”.

Prowadząc analizy powodzenia programu restrukturyzacji górnictwa stwierdzono niezbędność doprowadzenia poziomu cen węgla krajowego do poziomu cen parytetu importowego. To jest niezwykle ważna uwaga, zwłaszcza w świetle późniejszych praktyk uzgodnienia cen węgla nie tylko poniżej parytetu, lecz także poniżej kosztów pozyskania węgla, co doprowadzić musiało górnictwo do katastrofy ekonomicznej.

W 1996 r. w Programie dostosowania górnictwa do warunków gospodarki rynkowej [4] utrzymano zasadę, że maksymalne ceny węgla będą oparte na parytecie importowym. Program ten zawiera dwa istotne stwierdzenia:

„Brak jest uzasadnienia ekonomicznego, aby górnictwo węgla kamiennego prowadziło swoją działalność ze stratą, stosując ceny zbytu w kraju na poziomie znacznie odbiegającym od cen bazujących na parytecie importowym”.

„Jednym z podstawowych kierunków działania na rzecz doprowadzenia górnictwa węgla kamiennego do samofinansowania musi być dążenie do kształtowania w kraju cen zbytu węgla szybko zbliżających się do poziomu cen importowych”.

Mimo tych zapisów sposób ustalania poziomu cen węgla kamiennego odbiegał od założeń programowych.

W 1998 r. program reformy opracował [5] już Rząd RP. Reforma objęła lata 1998—2002. I znowu powodzenie programu oparto (między innymi) na parytecie importowym. Zapisano: *„prognozy cen zbytu węgla do r. 2002 opracowano przy założeniu, że będą one cenami wolnymi, kształtowanymi nie wyżej niż parytet importowy węgla”.* Autorzy programu zdali sobie sprawę, że brak w trakcie realizacji poprzednich programów konsekwencji w ustalaniu cen za pomocą parytetu importowego może doprowadzić do niepowodzenia także tej reformy. Dlatego zapisano w sposób kategoryczny jednoznaczne terminy:

„Ceny węgla dla energetyki zawodowej osiągną parytet importowy w r. 2000, a dla pozostałych odbiorców na rynku krajowym już w 1998 r”

Powstaje pytanie — co spowodowało, że nie zrealizowano żadnego z przytoczonych zapisów i nigdy ceny węgla nie osiągnęły poziomu parytetu importowego.

Zdawano sobie zresztą sprawę, o czym świadczą powyższe cytaty, a także liczne artykuły i referaty na krajowych konferencjach, że programy — bez spełnienia tego warunku po prostu się nie powiodą. Odpowiedź na to pytanie jest niezwykle trudna, bo mechanizm praktycznego stanowienia cen, w świetle rygorystycznych zapisów kolejnych programów, jest zupełnie niezrozumiały. Tłumaczenie uzyskiwania niskiego (poniżej kosztów pozyskania) poziomu cen mechanizmami rynkowymi, a zwłaszcza nadpodażą węgla, świadczyć może tylko o nieznanym decydentów i negocjatorów cen praw rynkowych. W podręcznikach ekonomii można znaleźć jednoznaczne zapisy tzw. funkcji dochodowej cen. Cytat (podręcznik wybrano z wielu innych ze względu na tytuł) za ABC Ekonomii [16]:

„Producent sprzedaje swoje wyroby na rynku. Jego przychód zależy od wysokości ceny i wielkości sprzedaży. Oczekuje on, że cena zwróci poniesione nakłady na wyprodukowanie jednostki dobra i przyniesie pewną nadwyżkę — zysk, który pozwoli na rozwój wielkości produkcji. Oczywiście nie zawsze tak jest. Czasami cena jest niższa od kosztów jednostkowych i wówczas producent ponosi straty. Gdy dzieje się tak przez dłuższy czas, może zbankrutować”.

W gospodarce rynkowej każdy producent pracuje tak, aby sprzedaż jego towarów przynosiła zysk. Inaczej nie ma sensu angażować w tę działalność kapitału. Dziwna jest więc postawa właściciela, akceptowana zresztą przez wielu decydentów, przyzwalająca na uzgadnianie (podczas negocjacji) cen węgla na poziomie przynoszącym ewidentne straty górnictwu węgla kamiennego. Wynegocjowane poniżej jednostkowe koszty pozyskania węgla ceny, to przecież świadome generowanie strat, a konsekwencje takiej działalności określa Kodeks Spółek Handlowych.

Interesująca, z punktu widzenia analiz szans powodzenia programów reformatorskich w górnictwie, jest natomiast odpowiedź — jak wyglądałaby sytuacja krajowego górnictwa, gdyby ceny węgla były na poziomie cen parytetu importowego.

3. Wyznaczanie cen parytetu importowego węgla energetycznego oraz cen maksymalnych

Zgodnie z porozumieniem pomiędzy górnictwem a energetyką [14] parytety importowe obliczane są przez Zakład Ekonomiki i Badań Rynku Paliwowo-Energetycznego Instytutu GSMiE PAN w Krakowie. Wykonywane są prace prognozujące parytet importowy na każdy kolejny rok kalendarzowy [17—21]. Prognozowane są parytety roczne. Są one wskazówką, jak powinny przebiegać negocjacje (pomiędzy producentami a użytkownikami) cenowe na następny rok kalendarzowy, gdyby zamierzano przestrzegać zapisów (o poziomie cen) zawartych w programach reformy. Niezależnie od rocznych prognoz w Zakładzie wykonywane były analizy rzeczywistych parytetów kwartalnych [22]. Analizy, prowadzone do końca 2002 r., pozwalały oceniać poszczególne kopalnie, spółki węglowe i całe górnictwo w świetle zmian cen węgla na rynkach międzynarodowych i umożliwiały wyciąganie wniosków co do konkurencyjności krajowego górnictwa wobec potencjalnego importu węgla. Wyrazić należy więc zdziwienie, że po przekształceniu PARG S.A. (zlecającego wykonywanie tych analiz) decydenci jak gdyby stracili zainteresowanie

(brak jednostki zlecającej kontynuowanie tych prac) tymi problemami.

W niniejszym artykule zajęto się zagadnieniem cen i parytetów importowych węgla kamiennego energetycznego za lata 1998—2002. Oczywiście jest możliwe wykonanie takich analiz za cały okres transformacji krajowej gospodarki i reformowania górnictwa węgla kamiennego. Systematyczne analizy zaczęto wykonywać w Zakładzie Ekonomiki i Badań Rynku Paliwowo-energetycznego począwszy od 1997 r.

W tabelicy 1 zestawiono (koi. 2) prognozowane roczne parytety, podając ich wartości w USD/t. Parytety importowe wyznaczano dla tzw. węgla normatywnego o parametrach jakościowych: wartość opałowa 21 MJ/kg, zawartość popiołu 22 %, zawartość siarki 0,9 %. W kolumnie 3 podano średnioroczny kurs zł/USD. Korzystając z wielkości kursów w kolumnie 3, w kolumnie 4 podano przeliczone parytety w polskich złotych. Analizując tablicę 1 łatwo zauważyć, że parytety (wyrażone w USD) od 1998 r. do 2001 r. malały, ale osiągnęły ponownie maksimum w 2002 r. Parytety wyrażone w złotych wahały się w znacznym przedziale, co oczywiście było efektem zarówno zmian kursów, jak i samych parytetów wyrażonych w USD/t. Najwyższą wartość parytet osiągnął w 2002 r. i wyniósł on 167,34 zł/t węgla normatywnego.

Tablica 1. Prognozowane roczne parytety importowe węgla kamiennego energetycznego dla parametrów jakościowych węgla normatywnego

Okres	Roczny parytet importowy	Kurs USD/zł średnio roczny	Parytet importowy węgla normatywnego
	USD/Mg	zł/USD	zł/Mg
1	2	3	4
1998	40,06	3,4937	139,96
1999	35,83	3,9675	142,16
2000	33,77	4,3464	146,78
2001	33,64	4,0939	137,72
2002	41,02	4,0795	167,34

Ceny parytetu importowego, jak to już powyżej napisano, wyznacza się dla węgla o parametrach węgla normatywnego. Sprzedaż węgla handlowego w kraju odbywa się, co jest oczywiste, według jego rzeczywistych parametrów jakościowych. Z tego też względu ceny parytetu należy przeliczyć na ceny nazwane cenami maksymalnymi (wg programów reformy parytet importowy ma być maksymalną ceną węgla).

W tabelicy 2 zestawiono krajową sprzedaż miałów energetycznych, z podaniem średnich parametrów jakościowych węgla, w rozbiciu na następujące kierunki zbytu węgla: sprzedaż krajową razem oraz w podziale na energetykę zawodową, ciepłownie przemysłowe i komunalne oraz na pozostałych odbiorców krajowych. Dysponując średnimi parametrami jakościowymi przeliczono, za pomocą aktualnie stosowanej formuły sprzedażnej, ceny parytetu importowego (dane z ko. 4 tabl. 1) na ceny maksymalne. Obliczenia zestawiono w tabelicy 2 (kolumna 6).

Tabela 2 Obliczenie cen maksymalnych (wg parytetów importowych)

Lata	Kierunek sprzedaży	Parametry jakościowe			Przeliczenie parytetu na ceny maksymalne
		Q	A	S	
		MJ/kg	%	%	zł/Mg
1	2	3	4	5	6
1998	Sprzedaż krajowa	21,576	20,50	0,83	148,30
	Energetyka zawodowa	21,627	20,73	0,85	147,91
	Ciepłownie przemysłowe i komunalne	21,380	18,50	0,84	150,46
	Pozostali odbiorcy krajowi	21,534	20,54	0,79	148,77
1999	Sprzedaż krajowa	21,494	20,57	0,87	149,24
	Energetyka zawodowa	21,486	20,85	0,89	148,32
	Ciepłownie przemysłowe i komunalne	21,309	18,44	0,89	151,56
	Pozostali odbiorcy krajowi	21,572	20,60	0,83	150,52
2000	Sprzedaż krajowa	21,263	21,40	0,87	150,54
	Energetyka zawodowa	21,299	21,38	0,90	150,41
	Ciepłownie przemysłowe i komunalne	21,373	19,08	0,86	156,26
	Pozostali odbiorcy krajowi	21,189	21,75	0,82	150,31
2001	Sprzedaż krajowa	21,117	21,57	0,84	140,46
	Energetyka zawodowa	21,271	21,45	0,89	140,93
	Ciepłownie przemysłowe i komunalne	21,290	19,62	0,88	144,66
	Pozostali odbiorcy krajowi	20,765	22,18	0,73	138,83
2002	Sprzedaż krajowa	20,894	22,30	0,88	166,17
	Energetyka zawodowa	21,104	22,10	0,89	168,27
	Ciepłownie przemysłowe i komunalne	20,932	20,70	0,86	170,55
	Pozostali odbiorcy krajowi	20,536	22,90	0,87	161,85

Tabela 3 Szacunek nie uzyskanych wpływów ze sprzedaży miałów energetycznych po cenach niższych od parytetu importowego

Lata	Ilość sprzedanego węgla	Cena rzeczywista	Cena maksymalna wg parytetu	Różnica cen	Porównanie cen kraj/maksymalna	Kwota nieuzyskanych wpływów
	Mg	zł/Mg	zł/Mg	zł/Mg	%	zł
1	2	3	4	5	6	7
Sprzedaż krajowa						
1998	62 435 405	116,81	148,30	31,49	79%	1 966 054 328
1999	59 439 555	114,04	149,24	35,21	76%	2 092 651 702
2000	54 863 567	124,97	150,54	25,57	83%	1 403 065 474
2001	56 627 867	131,85	140,46	8,61	94%	487 661 865
2002	54 410 435	133,39	166,17	32,78	80%	1 783 583 664
Energetyka zawodowa						
1998	40 458 224	113,37	147,91	34,53	77%	1 397 134 793
1999	36 211 478	115,11	148,32	33,20	78%	1 202 307 468
2000	36 102 641	122,92	150,41	27,49	82%	992 534 640
2001	36 262 331	130,75	140,93	10,18	93%	369 183 704
2002	32 751 972	131,99	168,27	36,28	78%	1 188 235 444
Ciepłownie przemysłowe i komunalne						
1998	5 345 253	121,32	150,46	29,14	81%	155 747 799
1999	5 129 063	112,20	151,56	39,36	74%	201 860 340
2000	2 401 055	134,43	156,26	21,83	86%	52 424 228
2001	3 006 442	142,05	144,66	2,61	98%	7 842 706
2002	2 326 562	144,45	170,55	26,10	85%	60 717 339
Pozostali odbiorcy krajowi						
1998	16 299 529	123,87	148,77	24,89	83%	405 758 940
1999	17 892 283	112,48	150,52	38,04	75%	680 606 573
2000	15 980 515	128,33	150,31	21,98	85%	351 219 694
2001	17 126 406	132,27	138,83	6,56	95%	112 304 426
2002	19 261 659	134,42	161,85	27,43	83%	528 377 650

4. Szacunek niezyskanych (hipotetycznie) wpływów ze sprzedaży węgla energetycznego w kraju

Programy restrukturyzacji górnictwa wyraźnie stwierdzały, że można osiągnąć sukces po doprowadzeniu cen węgla do poziomu parytetu importowego. Zakładając, że ceny osiągnęłyby w przeszłości taki poziom, można oszacować niezyskane wpływy ze sprzedaży węgla. Pierwsze, wstępne wyniki takiego szacunku zamieszczono w pracach [24, 25, 27]. W niniejszym artykule przeprowadzono badania, analizując nie tylko sumaryczne dane roczne, ale także dane dotyczące niezyskanych wpływów ze sprzedaży miałów węgla energetycznego na różnych rynkach zbytu.

W tabelicy 3 zestawiono szacunek niezyskanych przez górnictwo wpływów ze sprzedaży węgla energetycznego po cenach niższych od parytetu importowego. Kolumna 3 podaje uzyskane ceny rzeczywiste, a kolumna 4 ceny maksymalne. Wielkości te są średnimi ważonymi kolejnych sprzedanych partii węgla handlowego w analizowanych okresach. Kolumna 5 podaje różnice, jakie wystąpiły pomiędzy uzyskaną w rzeczywistości ceną a cenami maksymalnymi opartymi na rocznych prognozowanych parytetach. Jak widać z tej tabelicy ceny uzyskiwane były zawsze niższe od cen maksymalnych. Najmniejsza różnica (dla łącznej sprzedaży miałów energetycznych) między tymi cenami wystąpiła w 2001 r., uzyskana (sprzedaż krajowa) cena była niższa o 8,61 zł od prognozowanego parytetu importowego. W tym okresie cena rzeczywista osiągnęła 94 % ceny maksymalnej na sprzedaży w kraju. Największa różnica wystąpiła w 1999 r. i wyniosła 35,21 zł, co stanowiło tylko 76 % ceny maksymalnej. Różnice cen rzeczywistych i maksymalnych na poszczególnych kierunkach sprzedaży zestawiono w kolejnych wierszach kolumny 5. Porównanie różnic (procentowych) tych cen, czyli osiągniętych cen rzeczywistych i obliczonych na podstawie parytetu, przedstawiono także na rysunku 1.

W ostatniej kolumnie tabelicy 3 pokazano kwoty, które można nazwać niezyskanymi wpływami (nieosiągniętym dochodem) w wyniku prowadzonej polityki cenowej, odbiegającej od założeń programów reformy górnictwa. Wielkości te uzyskano poprzez pomnożenie ilości sprzedanego węgla i różnicy cen rzeczywistych od cen maksymalnych. Roczne niezyskane dochody wahają się, w analizowanych latach, od ok. 0,5 mld zł do ponad 2 mld zł.

Można też obliczyć (tabl. 4), że w okresie 5 lat (1998—2002) nieosiągnięte wpływy wyniosły około 7,7 mld zł. W pracy [27] oszacowano niezyskane wpływy, za lata 1997—2001, ze sprzedaży całości węgla energetycznego na 8,4 mld zł. Te liczby należałoby porównać ze stratami, jakie poniosło (wykazywane w statystykach) górnictwo w tym okresie. Należy pamiętać, że prezentowane w niniejszym artykule obliczenia dotyczą tylko miałów energetycznych węgla kamiennego. Analogiczne obliczenia można wykonać także dla węgla kokсового. Interesujące byłoby wykonanie takich obliczeń dla każdej spółki węglowej, a także dla całego okresu transformacji. Wówczas okazałoby się, że sytuacja ekonomiczna górnictwa węgla kamiennego byłaby zupełnie inna niż sytuacja na koniec 2002 r. Zapaść finansowa górnictwa została, między innymi, spowodowana błędną polityką cenową i niezrealizowaniem założeń kolejnych programów naprawczych krajowego górnictwa.

Tablica 4. Szacunek niezyskanych wpływów ze sprzedaży miałów energetycznych po cenach niższych od parytetu importowego razem za lata 1998-2002

Kierunek sprzedaży	Nieosiągnięte wpływy
	zł
<i>1</i>	<i>2</i>
Sprzedaż krajowa (razem)	7 733 017 032
Energetyka zawodowa	5 149 396 049
Ciepłownie przemysłowe i komunalne	478 592 413
Pozostali odbiorcy krajowi	2 078 267 283

5. Podsumowanie

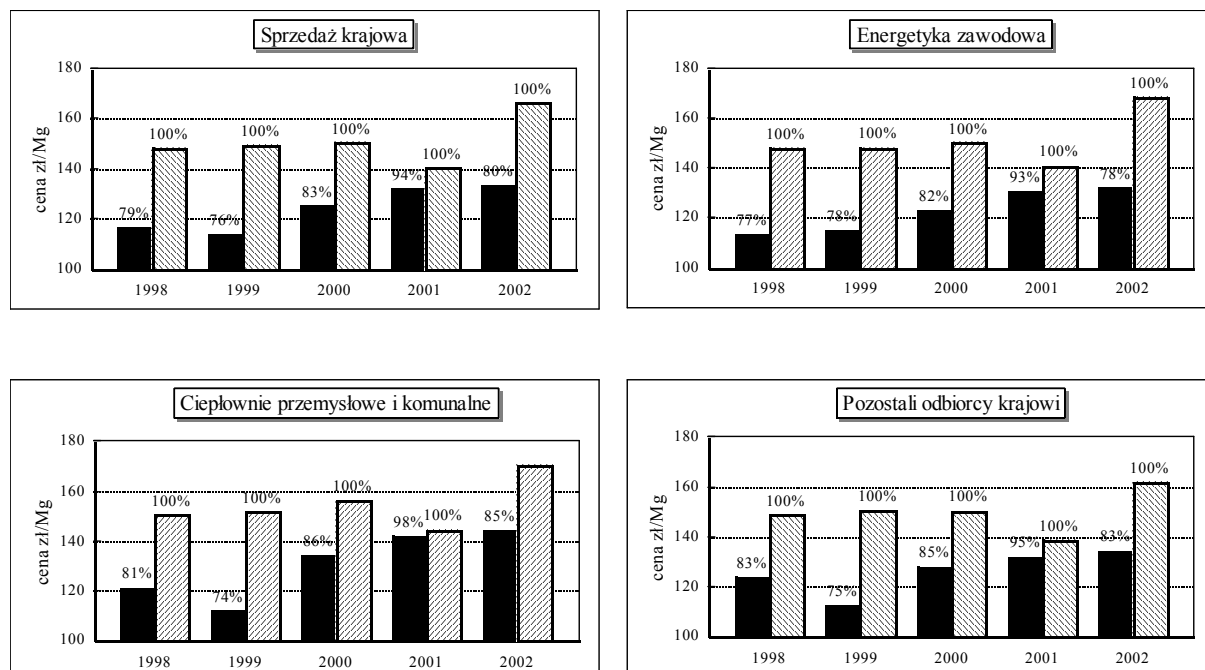
Już w okresie przygotowywania się do programów restrukturyzacyjnych górnictwa (w 1991 r.) zwrócono uwagę na potrzebę doprowadzenia krajowych cen do poziomu cen importowych. W pierwszym oficjalnym programie (1992 r.) zapisano, że uzyskanie perspektywicznej rentowności jest możliwe pod warunkiem, że ceny węgla kształtowane będą w warunkach cen węgla importowanego. Zasada ta, niestety, nie była realizowana w praktyce. Z tego względu w późniejszych programach ustalano nawet daty wprowadzenia cen na poziomie cen parytetu importowego. Mimo znacznych wahań cen węgla na rynkach międzynarodowych ceny uzyskiwane w kraju były zawsze niższe niż koszty importu węgla do Polski. Nieprawdziwe są więc informacje, że krajowe ceny bywały wyższe od cen importowanych. Być może były takie jednostkowe przypadki, ale aby to stwierdzić należałoby przeprowadzić szczegółową analizę — kopalnia po kopalni.

Górnictwo jako całość sprzedawało węgiel znacznie poniżej cen importowych. Skutkiem tego ponosiło, w stosunku do zapisów programów restrukturyzacyjnych, straty (nazwane nieosiągniętymi wpływami) rzutujące w poważny sposób na rentowność branży. Sprzedaż węgla po cenach niższych od parytetu importowego jest, w świetle zapisów programów reformy, niczym nie uzasadniona.

Tylko na krajowej sprzedaży miałów energetycznych górnictwo, stosując ceny niższe od cen wynikających z parytetów importowych, straciło rocznie od około 0,5 mld zł do ponad 2 mld zł (w zależności od roku sprzedaży). Niezrealizowanie założeń polityki cenowej wynikającej z kolejnych programów reformy górnictwa było powodem niepowodzenia tych programów.

Autorzy są przekonani, że obecna, a także prowadzona w ubiegłych latach, polityka cenowa była błędna, a jej usprawiedliwianie źle rozumianymi zasadami gospodarki rynkowej jest nieuprawnione. Sytuacja górnictwa węgla kamiennego, po zrealizowaniu zapisów programów restrukturyzacji o poziomie cen węgla, byłaby zupełnie inna niż jest obecnie. Można przypuszczać, w świetle przeprowadzonych analiz i obliczeń, że górnictwo byłoby rentowne i nie wygenerowałoby gigantycznego zadłużenia.

Autorzy uważają, że polityka cenowa musi być natychmiast zmieniona. Tylko w tym przypadku, jak się wydaje, można jeszcze uratować znaczną część kopalń węgla kamiennego przed upadłością.

Rys. 1 Porównanie cen rzeczywistych i obliczonych wg parytetu dla poszczególnych kierunków zbytu miałów energetycznych w latach 1998 – 2002

Uwaga: ceny maksymalne obliczone wg parytetów importowego przyjętego za 100%

Literatura

1. Program restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego. PAWK, 1992.
2. Program powstrzymania upadłości górnictwa węgla kamiennego. PAWK, 1993.
3. Program II etapu (1994—1995) restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego. MPiH, 1994.
4. Program dostosowania górnictwa węgla kamiennego do warunków gospodarki rynkowej oraz międzynarodowej konkurencji. MPiH, 1996.
5. Reforma górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 1998-2002. Rząd RP, 1998.
6. Blaschke W., Grudziński Z., Lorenz U., Mokrzycki E., Rżany J.: Określenie ceny parytetu importowego węgla energetycznego. Mat. I Międzynarodowej Konferencji Przeróbki Kopalni. Zakopane 1995. Sympozja i konferencje, nr 19. Wyd. CPPGSMiE PAN. Kraków 1995.
7. Blaschke W., Grudziński Z.: Węgiel kamienny energetyczny. Cz. II. Ceny światowe — parytet importowy. Wiadomości Górnicze 1996, nr 9.
8. Blaschke W., Gawlik L.: Metodyka wyznaczania parytetu importowego węgla energetycznego. Biuletyn PARG WK 1997, nr 2.
9. Blaschke W., Lorenz U.: Koncepcja parytetu importowego węgla energetycznego. Materiały XI Konferencji z cyklu „Zagadnienia surowców energetycznych w gospodarce krajowej”. Zakopane 1997. Sympozja i konferencje nr 28. Wyd. CPPGSMiE PAN. Kraków 1997.
10. Blaschke W., Grudziński Z.: Parytet importowy węgla w świetle doświadczeń cenotwórczości w Polsce i w Unii Europejskiej. Czasopismo Techniczne 1998, 40-41.
11. Blaschke W.: Wyznaczanie poziomu cen węgla kamiennego w oparciu o parytet importowy. Wiadomości Górnicze 2000, nr 4.
12. Lorenz U.: Parytet importowy węgla kamiennego energetycznego. Studia, Rozprawy, Monografie 2000, nr 77. IGSMiE PAN. Kraków.
13. Ozga-Blaschke U.: Parytet importowy węgla koksowego. Studia, Rozprawy, Monografie 2000, nr 100. IGSMiE PAN. Kraków.
14. Protokół z narady nt. „Sposobu obliczania parytetu importowego węgla energetycznego”. Jaworzno, marzec 1997.
15. Decyzje Komisji nr 3632/93 i 341/94 ECSC ustanawiająca przepisy Wspólnoty dotyczące pomocy rządowej dla przemysłu węglowego. Official Journal of the European Communities. No. L. 329/12 z 30.12.93 i No. L. 49/1 z 19.02.94.
16. Program restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego. 1990 (opracowany przez zespół A. Lipko, A. Karbownik, H. Chroszcz, W. Blaschke przy udziale A. Graczyński, M. Turck). Katowice—Warszawa.
17. Zawojcka A., Daniłowska A., Mossakowska E.: ABC Ekonomii. Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej SGGW. Wyd. CIM. 2000 Warszawa.
18. Opracowanie metodologii, mechanizmów aktualizacji oraz wyznaczanie parytetów importowych węgla kamiennego i weryfikacja sposobu przeliczania cen na parametry węgla rzeczywistych. Praca CPPGSMiE PAN na zamówienie PARG WK SA. Kraków, listopad 1996.
19. Wyznaczenie parytetu importowego kamiennego węgla energetycznego na rok 1998. Praca wykonana w CPPGSMiE PAN na zamówienie PARG WK SA. Kraków, wrzesień 1997.
20. Parytet importowy węgla kamiennego energetycznego i koksowego na rok 1999. Praca wykonana w IGSMiE PAN na zamówienie PARG WK SA. Kraków, listopad 1998.
21. Wyznaczenie parytetu importowego węgla kamiennego do celów energetycznych na rok 2000. Praca wykonana w IGSMiE PAN na zamówienie PARG WK S.A. Kraków, luty 2000.
22. Wyznaczenie parytetu importowego węgla kamiennego do celów energetycznych i do koksowania na rok 2001. Praca wykonana w IGSMiE PAN na zamówienie PARG WK S.A. Kraków, kwiecień 2001.
23. Analiza cen i kosztów pozyskania węgla kamiennego w świetle poziomu parytetu importowego. Biuletyn kwartalny. PARG WK SA. i IGSMiE PAN. Katowice—Kraków. 1997-2002.
24. Blaschke W.: Ceny węgla kamiennego — rynek polski i międzynarodowy. Mat. IX Szkoły Eksploatacji Podziemnej. Szczyrk 2000. Sympozja i konferencje nr 41. 2000, Kraków. Wyd. IGSMiE PAN.
25. Krowiak A.: Rola państwa w procesach restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 1990—2000. Wyd. Główny Instytut Górnictwa. Katowice.
26. Rozporządzenie Rady (UE) nr 1407/2002 dotyczące pomocy państwa dla przemysłu węglowego. Official Journal of the European Communities, L. 205, 2.08.2002.
27. Blaschke S.A., Grudziński Z., Rżany J.: Szacunek nieuzyskanych wpływów ze sprzedaży węgla kamiennego energetycznego po cenach niższych od cen parytetu importowego. XVI Konferencja z cyklu „Zagadnienia surowców energetycznych i energii w gospodarce krajowej”. Zakopane, 2002. Sympozja i Konferencje nr 57. Wyd. Instytutu GSMiE PAN. Kraków.